

**SİVAS'TA ŞEYH ŞAMİL, FATİH VE ALTUNTABAK
MAHALLELERİNDE VE KIRDAN KENTE GÖÇ VE YARATTIĞI
SORUNLARIN SOSYAL/KÜLTÜREL ANTROPOLOJİK AÇIDAN
İNCELENMESİ***

*SOCIAL / CULTURAL ANTHROPOLOGICAL ANALYSIS OF THE
PROBLEMS OF MIGRATION AND CREATION TO THE CRUDE TOWN IN
ŞEYH ŞAMİL, FATİH AND ALTUNTABAK NEIGHBORHOODS IN SIVAS*

Akın KONAK Ünsal KARBUZ*****

*Geliş Tarihi: 02.10.2018
(Received)*

*Kabul Tarihi: 02.04.2019
(Accepted)*

ÖZ: Sivas İli Şeyh Şamil, Fatih, Altuntabak Mahallelerinde Kırdan Kente Göç ve Yarattığı Sorunların Sosyal/Kültürel Açından İncelenmesi konulu bu çalışma kuramsal ve uygulamalı olmak üzere temelde iki bölüm olarak tasarlanmıştır. Ülkemizdeki hızlı kentleşme olgusunun yarattığı sorunlar hala devam etmektedir. Bu çalışmada, Sivas ilinde kırsal alanlardan kentte göçün yarattığı sorunlar göz önüne alınarak kırdan-kente göçün (kırsal iticiliği, kentin çekiciliği gibi) nedenleri ve kentte yarattığı sorunlar detaylı olarak incelenmiştir. Bu konunun seçilme amacı kesinlikle rastlantısal değildir. Uzun yıllardır Sivas dışı göç veren bir il olduğu kadar, köylerinden şehir merkezine göç alan bir ildir. Bu durum sosyal/antropolojik açıdan incelenmesi gerektirecek bir konu olduğu düşünülmüştür. Kentte ortaya çıkan uyum sorunları, morfolojik değişiklikler, aile yapısındaki değişiklikler, toplumsal bütünleşme ve toplumsal farklılaşma araştırmanın ana temasını oluşturmuştur. Araştırılma verilerinin irdelenmesinde SPSS (Social Package for Social Science) ver 22,0 paket programıyla değerlendirilmiştir. Bulguların sunumu düz tabla ve çapraz tablo biçiminde ele alınmış, istatistikî analiz olarak “X² (Khi- Kare) Analizi ve Tabakalı Örneklem Tekniği” kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kır, Göç, Gecekondu, Kent, Kentleşme, Yeniden Yerleşim ve Uyum.

ABSTRACT: This work, which investigation of Social/Cultural Perspective of the problems caused by migration and migration from rural to urban in Şeyh Şamil, Fatih, Altuntabak Neighborhoods of the city of Sivas was designed as two main parts, theoretical and practical. The problems created by rapid urbanization in our country are still continues. In this study, when considering the problems caused by migration from rural to urban in Sivas, the reasons of migration from the rural to the urban (the repulsion of rural,

* Bu çalışma “International Symposium on Multidisciplinary Studies” isimli uluslararası konferansta özet olarak sunulmuştur.

** Dr. Öğr. Üyesi, Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Antropoloji Bölümü
akonak@cumhuriyet.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1686-6792

*** unsal_karbu@hotmai.com, ORCID: 0000-0001-6281-9570

attractiveness of the urban) and the problems created by immigration in the urban have been examined in detail. The purpose of choosing this issue is certainly not accidental. For long years, Sivas has been a town that migrated from the villages to the city center, as far as it is a province that gives outward migration. This is thought to be a subject that needs to be examined from a social / anthropological point of view. The main theme of the study was the adaptation problems that emerged in the city, morphological changes, social change and social differentiation. SPSS (Social Package for Social Science) data was evaluated with a package program of 22.0 in order to examine of the research data. The presentations of the findings were taken in the form of a flat table and a cross table, and "X² (Chi-Square) Analysis and Stratified Sampling Technique" was used as the statistical analysis.

Key Words: Rural, Migration, Slum, Urban, Urbanization, Resettlement and Adaptation.

1. GİRİŞ

Kent, karmaşık bir toplum yapısının getirmiş olduğu, bireyin üstesinden gelemeyecek sorunların çözümüne olanak sağlayan ve kendine has özellikleri olan bir yerleşim birimidir. Bu sebeple kentte yaşayan bireylerin ekonomik ve sosyal-kültürel faaliyetlerindeki farklılık kenti karakterize etmektedir (Huot, Tholmann, Valbelle 2000: 33).

“Kent sanayi, ticaret, hizmet gibi ekonomik etkinliği olan, tarımsal ürünler de dâhil olmak üzere her türlü ürünün dağıtıldığı, sınırları belirlenmiş bir alanda yoğunlaşmış nüfusun sosyal bakımdan tabakalaştığı, mesleki rollerin artarak farklılaştığı, dikey ve yatay hareketliliğin yaygın olduğu, çeşitli sosyal gruplar barındıran, sivil toplum örgütlerinin etkilendiğinin gittikçe arttığı, merkezi ve yerel yönetimin temsil eden yönetsel kurumların bulunduğu, yerel, bölgesel ya da uluslararası ilişki (ler) ağlarına sahip heterojen bir toplumdur” (Bal 2011: 29).

Anadolu, hakkında en erken yerleşme izlerinin bulunduğu dair bilgilerin olduğu bir coğrafya olup, Ön Asya'nın büyük ve önemli bir parçasıdır. Doğuda Van Gölü havzası ve İran'ın bir kısmı, güneyde Mezopotamya'nın Irak ve Suriye'den geçen tabii çizgileri ile tanımlanan bir bölge ve güneyde Akdeniz, batıda Ege Denizi, kuzeyde Marmara ve Karadeniz'le çevrili bir yarımadadır (Ünsal: 1973). Ayrıca orta iklim kuşağı içinde ve Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının birbirine iyice yaklaştığı bir noktada ve bir geçit alanında yer aldığına, bu iklim kuşağının çeşitliliklerini de bünyesinde bulundurmaktadır. Bu özellikleriyle Anadolu, kıtalararası köprübaşı veya bir kilit noktası özelliğini göstermiş ve tarih boyunca hem jeopolitik, hem de sosyo-ekonomik bir öneme sahip olmuştur (Boran: 2001).

Kentleşme, kent ortaya çıktıktan sonra, kentlerdeki büyümeyi, yoğunlaşmayı, farklılaşmayı, bütünleşmeyi, değişmeyi anlatabilmek için kullanılmaktadır. “Kentleşme, bir yerleşmede, ya da bir ülkenin yerleşmelerinde tarımsal olmayan üretim oranının artması tüm üretimin denetim ve

koordinasyonunun yoğunlaşması sonucu; büyüklük, yoğunluk, heterojenlik bütünleşme derecelerinin artması değildir” (TMO 1971:9, Akt. Erkan 2004: 24).

Kentleşme, tarım ve sanayideki değişimlerin meydana getirmiş olduğu bir sonuçtur. Aynı zamanda kentleşme toplumsal değişim sürecini önemli ölçüde etkileyen ve bazı toplumlarda hızlandırılabilen bir süreçtir. (Kartal 1978: 4-6). Bu değişim içinde insan ilişkileri yeniden düzenlenirken, ilişkiler çıkar dengesine dayalı olarak kurulmaktadır.

Kentleşme kentin doğurmuş olduğu zihinsel, duygusal ve davranışsal tutumların sergilenmesidir. Sosyoloji literatürüne bakıldığında, toplumdakiler gibi uyum ve davranış gösterenler kentlileşebilen olarak görülmektedir (Bağlı, Bilici 2005: 21).

Kentlileşme toplumsal bir değişim sürecidir. Bu aşamada bireylerin kente gelmeden önce kazandıkları yaşam fonksiyonları değişime uğramaktadır (Özer 2004: 121). Kentlileşme sürecinde en önemli değişken kentte yaşam süresidir.

Kısaca; kentleşme gibi kentlileşme ve benlik bilincinin oluşması da bir süreçtir. Belli bir mekân ve zamana göre sabit bir tanımlaması yoktur. Bu sebeple yapılan tanımlamalar belli bir süreçteki kentlilik bilinci ve kültürünü değil, genel özelliklerini yansıtacak şekilde ideal bir tip oluşturur. Bunun yanında kentlileşme kentte göçen toplulukların sosyal/kültürel sorunlarının yanında, ekonomik ve mesleki uyum açısından bütünleşme sürecidir (Karpat 2003: 82).

Kültürleşme; iki ya da daha fazla kültürün birbirleri ile etkileşimi sonucu, birbirlerinden kendilerinde olmayan kültür öğelerini almaları ve bu öğelerin her biri kendine ait öğeler haline alır. Bu temaslar genellikle göç, komşuluk, ticaret gibi toplumsal süreçler yoluyla kazanılır (Aydın 2003: 537).

“Kültürleşme”, toplumsallaştırma anlamına gelen “kültürleme”nin tersi olan bir süreçtir. Kültürleme de insan kendi kültüründen öğrenirken, kültürleşmede farklı kültürlerden öğeler alır ve onlara da içinde yaşadığı kendi kültürlerinden verir. Örneğin Amerika’ya yerleşen Avrupalılar yeni kıtayı Avrupalılaştırırken, Amerika’da karşılaştığı yerli kültürlerin çoğunu da hızlı bir biçimde benimsemişlerdir.

Kültürleşme dört farklı şekilde gerçekleştirilebilir:

1-Bütünleşme (Entegrasyon): İlgili kültürün hem içinde bulunduğu örf, adetlerini ve kültürel kimliğini muhafaza etmesi hem de diğer topluluk(lar) ile ilişkilerini artırma çabasına girme durumudur. Bu, zor bir ilişki biçimidir. Bütünleşme eylemine girmiş kültür, bütünleşerek istenen kültür grubunun ön şartlarını benimsemek, değerlerini anlayıp yapmak durumundadır ve kendi değerlerini korumak zorundadır. AB’ye uyum süreci buna bir örnektir.

2- Asimilasyon: İlgili kültür diğer kültürler ile iletişim kurup bunu geliştirmek isterken kendi kültürel dokusu koruyamamaktadır. Kültürün direnç

gösterememesi onun güçlü olmaması gibi, yeniliklere açık bir kültür olmasından da kaynaklanabilir.

Güvenç'e (1999: 122) göre "Kültürel özümseme (Assimilation); bir kültürel sistemin başka bir kültürel sistemi; giderek, kendine benzetmesi, kültürel egemenliği altına alması"dır.

Buna örnek Amerika kıtasındaki yerli kültürlerin ortadan kaldırılması gösterilebilir.

3-Ayrışma: İlgili kültürlerin kendi iç dinamiklerine dönmesi ve dışarı ile iletişimini asgari düzeyde tutmasıdır. Günümüzde örnek Kuzey Kore verilebilir.

4- Marjinalleşme: İlgili kültürün hem diğer kültürleri reddetmesi hem de kendine ait kültürü de korumak istememesi halidir. Örnek olarak Küba'yı gösterebiliriz.

Özellikle yoğun göç alan ve kentsel planlama yapılmadan, düzenlenmemiş, örgütsüz bir yaşantının hâkim olduğu kentlerimizde "bütünleşme ve uyum"dan çok, "farklılaşma ve ayrışma" niteliğinde insan ilişkilerinin daha faal olduğunu söyleyebiliriz.

Toplumsal değişme en kapsamlı anlamda toplumsal yapının değişimidir. Toplumsal yapı toplulukların, grupların bir arada yaşama, çevresiyle arasındaki ilişkileri düzenleyen her türlü eylemin ürünüdür. Bu öğeler birbirinin değişmesi, ötekilerde de değişimin ve dönüşüme neden olur. Değişme çevrede ve toplumda görülen farklılaşmadır ve aynı zamanda süreklilik gösteren bir süreçtir (Kocacık 2003: 130).

Sosyolojik kıstaslar içerisinde köy ele alındığında köyü, iş bölümünün gelişmediği, ekonomik gelirini tarımla sağlayan, aile biçimi olarak büyük bir oranda geniş aile tipini yaygın olduğu ve yüz yüze komşuluk ilişkilerinin devam ettiği, bu bakımdan kentsel topluluklardan ayrılan yerleşme olarak tanımlanır (Geray, 1985: 17).

Köyler, genellikle tarımla uğraşan, içinde buldukları toplum bütünlüğü ile ortak çıkarları az olan ve sınırlı ölçüde eş güdülmüş bulunan, birbirleri karşısında da güçlü özerklik eğilimleri gösteren, toplumsal çevreden çok doğal çevre ile yoğun ilişkiler içinde bulunan birkaç düzine ile birkaç yüz arasında değişen sayıda hanelerden kurulu, belli bir özenle korunan sınırları bulunan topluluklardır.

Kır, ise "köy"ün zıttı değil, ancak onu da kapsayan bir kavramdır. Kır; kentin dışı, çoğu düz alanlar, yerler anlamında kullanıldığı gibi, verimi olmayan veya az olan, kıraç alanların genel adı olarak da kullanılmaktadır.

Kırsala dönük oluşmuş köklü aidiyet bağlarının göçlerle parçalanamayacak kadar güçlü olabildiğine dair ilk kuşak örnekler zamanında aslında çoktu. Ancak onların gelecek kuşaklarında ise bu bağların gitgide daha hızlı bir şekilde parçalandığı bilinmektedir. Dolayısıyla, bu ilk kuşak örnekler hayatlarını yitirdikçe

ve önceleri modernitenin etkisiyle ailenin, zamanla da küreselleşmenin etkisiyle, toplumdaki aidiyet bağlarının artık giderek, daha da azalmış olduğu söylenebilir (Kocalar, 2013: 286).

Görüldüğü gibi köy ve kır kavramları birçok yerde kesişmekle birlikte önemli farklılıklar taşımaktadır. Köy, bir kırsal yerleşim biriminin ve belli koşullarda bu yerleşim birimine ait toprakların genel adı olarak tanımlanırken; kır ise, kentsel yerleşim alanı sınırları dışında kalan, köyü de içine alan yerleşim yerlerinin ve alanlarının ortak adı olarak kullanılmaktadır. Bununla birlikte, köyler kırsal yerleşimlerin en karakteristik ve yaygın biçimi olması nedeniyle büyük bir çoğunlukla kırı temsil etmektedir. Bu sebepten ötürü “Kırsal Türkiye” denilince sosyolojik yönden köylük yerlerin olduğunu Türkiye kesimi anlaşılmaktadır (Kurt, 2003: 14).

Ketlerin imar planı oluşmayan kenar bölgelerinde meydana gelmiş mahallelerde yer alan konutlardır. Belediyelerden izin almadan çok kısa bir zamanda yapılması nedeniyle, Türkiye’de “gecekondu” adı verilen konut şekli; kırsal alanlardan kente göçenlerin ürettiği bir konut şeklidir. Bununla birlikte gecekondu, kurumsal ve modern kent hayatına ait olmayan lakin kentte doğması sebebiyle kentli olan yeni kültürel özellikleri ve yönelimlerin kaynağıdır (Emiroğlu, Aydın 2003: 323).

Toplum bilimsel açıdan gecekonduyun şu tanımları yapılmaktadır; Gecekondu birtakım kişilere, çoğunlukla kendi tabuları olmayan arsalar üzerine, kısa sürede kamu denetçilerinin izni olmadan, imar kanunlarına aykırı ve sağlık şartlarından yoksun olarak yapılan yapılarıdır (Erkan 2004: 130).

Bununla birlikte; gecekondu kentlerin eski ve yeni kesimleri arasında hem manevi (tinsel) hem de maddi (özdeksel) manada, hareket halindeki bölgeleri oluştururlar. Çoğu benzer görünüşlü bir katlı, bir odalı, müstakil bahçeli; bahçeleri içerisinde kümesi, ahşap eklentileri olan barınaklardır. İçlerinde 25-30 yıllık olup kentin bir bütünü haline gelmiş olanların bulunduğu gibi, kente yeni yerleşmiş olanların yeni inşa edilmiş olanlar da vardır (Keleş 2015: 517).

Konu kent ve kentleşme olunca bir kent bilimi kuramının, kentlerin nasıl ve ne amaçla kuruldukları, kentleri meydana getiren öğelerin neler olduğu, bu yaşam birimlerinin nasıl büyüdüğü, hangi tür ilişki biçimi olduğu ve yaşam tarzları hakkında açıklama yapması beklenir (Keleş 1984: 51).

Bu çerçevede kentleşme kuramlarından beklenen birincil fonksiyon; tarihsel süreç içerisinde oluşan kentlerde, üretim ilişkilerinin kentlerin oluşumuna etkisi ve kentlerin toplumsal yapının gelişim ve değişimindeki etkisini açıklamaya çalışmasıdır. Bununla beraber bu kuramlardan beklenen ikincil fonksiyon da sahip olunan verilerden hareketle olayların gelecekte nasıl değişeceği ve ne tür gelişime uğrayacağı hakkında bilgi vermesidir.

2. KENT KÜLTÜRÜNÜN NİTELİKLERİ

Kent kültürü, kentsel yaşamı düzenleyen yazılı olmayan toplumsal kurallar bütünü olarak nitelendirilebilir. Kavramın bu tür bir boyut kazanmasında Batı kültürünün etkisi olduğu söylenebilir. Bu varsayım, Doğu İslam Uygarlığında kent kültürünün görülmediği anlamını içermez. İslam kenti ve ona dair kent kültürü var olan bir gerçekliktir (Alada 2008: 23-25). Bununla birlikte, bireyi merkez alan bir kent kültür anlayışı Batı kültürünün oluşturduğu üründür.

İslam şehirlerini, diğerlerinden ayırt edebilecek en önemli özellik, farklı kimliklerden olan insanları farklı toplum kesimlerini, tüccarları, sanatkârları, müderrisleri, şehrin tüm sosyal unsurlarını İslami tahayyülde ve kimlik potasında birleştirebilme yönünde yatar. Bu anlamda İslam şehirleri, şehir hayatını organize etmede ve şehir kültürünü sürdürmede başvuru çerçevesi olan İslami tahayyülle farklılaşıyordu. Bu tahayyül ve tasavvur gündelik hayatın işleyişini çerçeveleyen ve düşünme ve davranış normlarını belirleyen bir fıkıh pratiğinde karşılığını buluyordu.

Müslüman şehirler, sosyal ve gündelik ilişkileri düzenleyecek ortak İslami yaşam kodlarıyla, hem farklılıkların birlikteliğini kolaylaştırır, hem de diğer şehir kültürlerinden ayrışır. Bununla birlikte şehrin sosyal düzenini tesis edecek ve kurumsallaştıracak fıkhi bir bağ- lamı olması, onun için de yürüten sistemin her yönüyle ideal ve mükemmel olduğu anlamına gelmez. Ancak Şehir İslam'ında gelişen İslami ilimlerin din âlimleri vasıtasıyla oluşan eğitim kurumları ve medreseler, merkezi otoriteden bağımsız birer dini otorite odakları olarak şehir hayatında etkili oluyorlardı. İslam düşüncesinde farklı mezhep ve fırkaların teşekkülünde şehirlerdeki bu dini otoritenin bağımsız kişiliği önemli rol oynar. Neticede Şehirli İslam kültürü tarihsel süreçte ortaya çıkan farklı yönelimlerin bir gelenek içindeki birleşimini temsil ediyordu (Lapidus 2002: 156).

Bergen'e (2016: 58) göre şehir tarihleri incelenirse İslam şehirlerinin kuruluş temellerinde iki etken söz konusudur. Bunlar din ve esnaf kurumlarıdır. Yine Bergen'e göre Osmanlı şehirlerinde mahalleler merkezdeki bedestene göre biçimlenmiştir. Ayrıca çok eski dönemlerden beri İslam şehirlerinin Ahi teşkilatları tarafından inşa edildiği ve yönetildiği söylenebilir.

Kent kültürü, kente özgü ve bu çerçevede bir kültürden farklı özellikler gösteren bir kültürel durumu ifade eder. Bu yönüyle egemen kent kültürü anlayışının Batı (Yunan-Roma geleneği) merkezli olarak algılandığı söylenebilir. 11. ve 12. yüzyıllar içinde kentlerin farklı düzeylerde sahip olmaya başladıkları "özerklik" düşüncesi bu noktada önem taşır. Bireyin özgürleşmesi ve bu özgürlüğün onun toplumsal yaşamına sirayet eden siyasal, yönetsel, kurumsal özerkleşmenin ve demokratik geleceğin ideal formu olarak, mekânsal ölçek

bağlamında doğrudan katılımı mümkün kılabilen yapısıyla “Antik Cite” öne çıkarır (Batmaz, Mutlu 2013: 39).

Kent, insanın kültürel değişim sürecinde, temel bir ihtiyacdır. . Bu durumu Benelvo (1995: 13) “Avrupa kentinin tarihi ile Avrupa’nın tarihi büyük ölçüde bir aynadır” biçiminde ifade eder.

Bütün toplumlarda kentleşme ile birlikte geleneksel kültür ile kent kültürü (modern kültür) karşı karşıya gelmektedir. Her alanda olduğu gibi, egemen olan kent kültürü geleneksel kültürü kendi lehine çözmektedir. Fakat bu çözüme, geleneksel kültürün tam ortadan kalkması anlamında olmaz, farklı biçimlerinde kendisini sürdürür.

Kentlerin kültürel yapısındaki belirgin özellik, ‘çok kültürlü’ yapısıdır. Kentler farklı kültürlerin bir arada yaşadığı bir toplumdur.

3. KENTLEŞME VE AİLE

Aile kavramına her ne kadar farklı anlamlar yüklense de, antropolojik açıdan aile; kan, evlilik bağı ve evlat edinme yoluyla bir araya gelmiş en az iki bireyin oluşturduğu birimdir. Pek çok aile türü vardır: bir ya da daha fazla çocuğa sahip tek ebeveyn, çocuklu ve evli çiftler, pek çok çocuğa sahip çok eşli aileler, iki üç kuşak bir arada yaşayan dede, nine ve torunların bulunduğu aileler. (Haviland, Prins vd. 2008: 463).

Aile, yapısı bakımından da genellikle ikiye ayrılır:

1.Geleneksel Geniş Aile: Kırsal kesimdeki toplumlarda, birkaç kuşağın birlikte yaşadığı ve başta ekonomik işlev olmak üzere eğitim, dini, eğlenme-dinlenme, koruyucu, prestij, eşler arasında sevgiyi sağlama ve çocuk yapma işlevini yerine getirilen aile türüdür.

Geniş ailenin aynı evde yaşaması şart değildir ancak genellikle üyeler birbirlerinin yakınında ve gruplar şeklinde barınırlar. Aynı evde yaşayan geniş aileye birleşik aile denir. Birleşik aile, evlenen bütün erkek evlatların eş ve çocuklarıyla beraber baba evinde yaşamaları ile oluşur. Aile geneline bakıldığında aslında birden fazla çekirdek aile mevcuttur. Yemek, çocuk bakımı, yiyecek ekme ve toplama gibi işlerin tümü aile üyelerince birlikte yapılır. Fakat bazı göçebe toplumlarında aile, hemen her yeni nesilde bölündüğünden, göçebeler her açıdan geniş aile tipinden ziyade, çekirdek aile tipine daha yakındır (Khazanov 2015: 233).

2.Çekirdek Aile: Anne, baba ve evlenmemiş çocuklardan oluşup; neslin devamını ve çocukların sosyalizasyonu sağlayan modern toplumlarda ortaya çıkan aile türüdür.

Antropolojik araştırmalar çekirdek ailenin çok çeşitli biçimleri olabileceğini ortaya çıkarmıştır. Çekirdek aile evrensel bir insan topluluğudur. Batı topluluklarına baktığımızda anne baba, karı koca, evlat ve kardeş rollerine sahip

bireyler arasındaki biyolojik ilişkiler standart tanımlara uygun olması gerekmez. Örneğin soyun hesaplanmasında anadan yanlığı önde tutan ana yanlı toplumlarda, çocuğun sorumluluğu biyolojik babasının değil, baba dediği dayısının üzerinde olabilmektedir (Saran 1992: 301).

4. KENTLEŞMENİN AİLE YAPISINA ETKİSİ

Geleneksel toplum(lar)da hemen hemen hiç farklılaşmamış bir biçimde birçok işlevi kendinde toplayan aile, büyük kent yaşamında temelden değişmeye yönelmektedir. Büyük kent, örgütlü işyerlerinde ücret karşılığı çalışmayı gerektiren, işyerinin konutta uzakta olduğu, ailenin eskiden kendi içinde hallettiği birçok iş ve faaliyet için özel kurumlar, örgütler kurduğu özel bir çevredir. Bu yaşama uyum, aile için değişme demektir (Kongar 2008: 61).

Sanayileşme ve kentleşme ile birlikte, geleneksel toplumların aile biçimi olan geleneksel geniş aileden, modern çekirdek aileye doğru bir geçiş yaşamıştır. Bugün ülkemizde de kentlerde yaşayan ailelerin büyük oranı çekirdek aile yapısındadır. Kentsel ailenin büyüklüğü 4 kişi boyutundadır (Kongar, Berksay 2008: 14).

Kırsal kesimdeki değişimin veya kente göç etkisiyle geniş ailelerin çekirdek aileye dönüştüğünü ileri sürenler, çoğu zaman, böyle bir dönüşümün, yalnızca akrabalık bağlarının zayıflaması şeklinde daha genel bir sürecin uzantısı olduğunu varsaymaktadırlar. Bu varsayım sorgulanmadan kabul edilen yapısal-işlevselci bir mantığa dayanmaktadır. Bu mantığa göre, kırsal kesimdeki değişim, kentleşme ve sanayileşme, bir şekilde, hem geniş akrabalık bağlarının önemini yitirmesiyle hem de aile ve hane yapısındaki dönüşümle bağlantılı sayılmakta, hatta iki süreç arasındaki nedensellik bir ilişki kurulmaktadır. Bu yaklaşım, aynı zamanda, Batı'daki sanayileşme ile ailedeki değişim arasında tarihsel ilişki kuran, ancak son zamanlarda sıkça sorgulanan bir durumun ürünüdür. Söz konusu yoruma göre, geniş aile ilişkilerinin ortada kalması ve çekirdek aile hanesine geçiş, sanayi devrimiyle gerçekleşmiştir (Duben 2012: 80).

5. KENTLEŞMENİN AİLE İÇİNDEKİ ROLLERİ VE İLİŞKİLERE ETKİSİ

Aile varlığını ve üyelerinin ihtiyaçlarını karşılamak için, yapısında ve fonksiyonlarında değişim yaparak, toplumda var olan koşullara ayak uydurmaya çalışan bir kurum haline dönüşmüştür. Toplumsal yapıdaki değişim ve uygulanan politikalar bazen aileyi desteklemiş bazen ise aileyi tehdit edici durumlarla baş başa bırakmıştır (Özbay 2015: 33).

Bu gerçeğe birlikte, çekirdek ailede rollerde belli değişim süreci yaşamaktadır. Her şeyden önce kadınların önemli bir kısmı ev dışı ücretli bir işte çalışmaktadır. Bu da kadına yeni sorumluluk ve roller yüklemektedir. Erkeğin

rollerinde ise önemli bir değişiklik görülmemektedir. Geleneksel kır topluluklarındaki erkek rolünü devam ettirmektedir.

6. ÇALIŞILAN MAHALLELERİN KISA TARİHÇESİ

6.1 Şeyh Şamil Mahallesi

Sivas Belediyesi İl Genel Meclisi 12.05.1992 tarihinde alınan karar ile Şeyh Şamil Mahallesi adı ile kurulmuştur. Yaklaşık nüfusu 18.828 kişidir. Yaklaşık yüz ölçümü 4009,94 hektardır.¹

Şeyh Şamil Mahallesi, aslında Sanayi Mahallesi adıyla da anılmaktadır. Bu mahalle planlanırken sanayi bölgesi olarak açılmış hatta Sivas'ın I. Organize Sanayi Sitesi burada yer almaktadır. Ancak sonra çevre ilçe ve köylerden gelen göçlerle birlikte yapılaşmanın başlamış olduğu bir alan olarak karşımıza çıkar. Son on yıl içinde kalabalıklaşmaya, son iki üç yılda daha yeni yeni belediye hizmetleri almaya başlamıştır. Mahalle merkez köyler, Hafik, Zara, Kangal ilçelerinden göç almış ve almaya devam etmektedir.

6.2. Fatih Mahallesi

Sivas Belediyesi İl Genel Meclisi 12.05.1992 tarihinde alınan karar ile Fatih Mahallesi adı ile kurulmuştur. Yaklaşık nüfusu 16.039 kişidir. Yaklaşık yüz ölçümü 275,0 hektardır.

Fatih Mahallesi yapılaşmayla birlikte yeni teşkil eden mahalleler arasındadır. Ancak yapılaşma çok düzenli olmamış, çarpık bir şehirleşme gözükmemektedir. Diğer yandan yeni blokların sayısında son yıllarda artış meydana geldiği ve bununla doğru orantılı olarak nüfusun da arttığı gözlemlenmektedir. Yine Fatih Mahallesi de yerleşme alanının genişliği itibariyle yapılaşmanın en fazla olacağı mahallerden biridir.²

6.3. Altıntabak Mahallesi

Sivas Belediyesi İl Genel Meclisi 10.06.1979 tarihinde alınan karar ile Altıntabak Mahallesi adı ile kurulmuştur. Yaklaşık nüfusu 5.710 kişidir. Yaklaşık yüz ölçümü 27,0 hektardır.³Altıntabak Mahallesi, eskiden kalaycılık çok ileri olduğundan bu ismi almıştır.

1960 yılından sonra yerleşim hızlanmış alt ve üst yapısı imar planına göre hazırlanmış, fakat eğimli bir arazide kurulan bu mahallede, betonarme bloklar arasında bahçeli tek veya iki katlı konutlarla, yıkılması gereken ancak yıkılmayan binaların yer almasıyla girift bir yapıda olduğu göze çarpmaktadır.

¹ Sivas Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü / Arşiv Kayıt Arsa çokluğu ve ana yollara (Erzincan- Erzurum çevre yolu) yakın olması nedeniyle yapı kooperatiflerinin artmaya başladığı gözlemlenmiştir.

²Sivas Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü / Arşiv Kayıt

³Sivas Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü / Arşiv Kayıt

7. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Sivas İli kent merkezine 65 mahalle bağlıdır. Araştırmamızın evreni bu 65 mahalleden kırdan kente en çok göç alan üç mahalledir. Bunlar Şeyh Şamil, Fatih ve Altuntabak mahalleleridir. Bu mahallelerden örnekleme alınacak hane sayıları belirlenirken ($p=0,27$, $q=0,73$, $\alpha =0,05$, $d = \pm 0,05$) alınarak 11169 haneden örnekleme 149 hane alınmıştır. Her haneden iki birey ile görüşülerek toplam 298 birey ile görüşülmüştür. Her üç mahalledeki hane sayısı toplam hane sayısına bölünerek tabaka ağırlıkları bulunmuş ve tabakalı örneklemede orantılı seçim yöntemi ile Şeyh Şamil mahallesinde 59 hane, Fatih mahallesinden 63, Altuntabak mahallesinden 27 aile örnekleme alınmıştır. Bu çalışmaya 18 + yaş grubundaki bireyler alınmıştır.

Çalışmaya alınan 298 bireye sosyo-demografik ve sosyal yaşam, göç ve göçün yarattığı etkileri araştırma amacıyla ilgili kapalı uçlu 42 soru sorulmuştur. Esas uygulamaya geçmeden önce hazırlanan anket formu araştırma örnekleminizde aynı özelliğe sahip bir grup bireye uygulanarak ön uygulaması yapılmıştır.

Görüşme öncesi çalışmanın amacı hakkında bireyler bilgilendirilmiştir. Anket formu yüz yüze görüşme yöntemi ile uygulanmıştır. Araştırma, tanımlayıcı araştırma olup betimleyici özellik taşımaktadır.

İstatistiksel Yöntem: Çalışmamızdan edilen veriler SPSS (ver: 22,0) paket programına yüklenerek, verilerin değerlendirilmesinde 2x2 düzenlerde, çok gözlü düzenlerde Khi-Kare Testi kullanılmıştır. Verilerimiz tablolarda birey sayısı ve yüzdesi şeklinde belirtilip yanılma düzeyi **0,05** olarak alınmıştır.

8. ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu çalışmaya alınan bireylerin % 50,0 erkek, %50,0 kadın olarak alınmıştır. Bireylerin büyük bir bölümü %28,5'i 28-37, %20,1'i 38-47, %19,1'i 48-57 yaş grubundadır. Çalışmaya alınan bireylerin %42,9 köy doğumlu ve %83,9'u evlidir. Bireylerin %32,6'sı ilkokul, %23,5'i lise, %20,1'i ortaokul mezunu iken %10,7'i okur-yazar değildir. Görüşülen erkek bireylerin %24,5'i işçi, bayanların %34,2'i ev hanımıdır. Bireylerin %38,7'i 1301-1999 TL'lik gelir düzeyine sahip iken, %9,6'i 3000+ gelir düzeyine sahiptir. Ailedeki bireylerin %63,1'inde yalnız baba, %13,4'ünde anne-baba birlikte çalışırken, %11,4'ünde ailede erişkin tüm bireyler çalışmaktadır. Bireylerin %64,22'si iş aramak için İŞKUR'a başvurmuştur. Bireylerin %64,8'i alışverişlerinde nakit para kullanmakta ve en çok %35,0 ve %35,0 eğitim ve %26,8'i kira ödemelerinde zorlanmaktadır. Bu üç mahalledeki bireylerin büyük bir bölümü %61,9'u apartman dairesinde, %31,6'sı müstakil evde otururken %6,5'i gecekonduda oturmaktadır.

Tablo 1- Kaynak Kişilerin Göç Etme Nedenlerin Dağılımı

Kente Göç Etme Nedeni	Sayı	%
Geçim Sıkıntısı	76	27,4
İşsizlik	73	26,4
Çocukların Eğitimi	74	26,7
Kan Davası	5	1,8
Başka(Belirtin)	49	17,7
Toplam	277	100,0

Gönüllü (iradi) veya zorunlu olsun her göç mutlaka bir nedeni vardır insanlara birtakım kaygı ya da beklentilerle, buldukları yerden ayrılarak başka yerlere göç ederler. Bu bağlamda Sivas'a göçle gelenler göç etme nedenlerine bakmak gerekir.

Tablo 1'e baktığımızda insanların çok farklı nedenlerle Sivas'a göç ettiği gibi bir izlenim ortaya çıkar. Ancak tablo verilerini örneğin ekonomik, eğitim, kültürel vb. şeklinde gruplandırmaya tabi tutulduğunda ortaya çıkan önemli neden 'ekonomik neden'dir. Bunlar %27,4'ü geçim sıkıntısı (işlenen torağın getirisinin azalması), %26,4'ü işsizlik (şehirde iş bulma) şeklinde sıralana ekonomik temelli gerekçelerdir. Bunların oranı toplam katılımcıların içinde % 53,8 gibi oldukça yüksek bir rakamdır. Soruya 21 kişinin cevap vermediği düşünüldüğünde, yukarıdaki tablodaki %53,8'lik oranın dayandığı ekonomik nedenler ve bundan dolayı göç etme durumları daha da önem kazanmaktadır.

Kuramsal aşamada da vurgulandığı gibi göçlerin temel nedeni daha iyi bir yaşam, daha iyi bir gelecek kaygısından kaynaklanmaktadır ki bu bizi ekonomik etkenlere götürmektedir. Tablonun geri kalanı incelediğimizde ekonomik nedenlerden dışında 'daha iyi bir eğitim alma arzusu' %26,7, kan davası %1,8 ve son olarak da başka nedenler % 17,7 olarak görülmektedir.

Özetleyecek olursak Sivas'a göç etmenin çok farklı nedenler olmakla birlikte başat neden yukarıda dile getirildiği gibi ekonomik etkenlerdir(%53,8).

Tablo 2- Kente Göç Etmeye Ailede Karar Verme Dağılımı

Kente Göç Etmeyi Ailenizde Kim Karar Verdi?	Sayı	%
Baba	156	54,4
Anne	15	5,2
Anne-Baba İle Birlikte	63	22,0
Tüm Aile Bireyleriyle Birlikte	53	18,5
Toplam	287	100,0

287 katılımcıdan babanın göç etmeye karar verdiğini belirten %54,4 gibi çok büyük bir çoğunluğu oluşturmaktadır. Buradan da anlaşılabilir en önemli sonuç: aile üzerindeki babanın baskın sonucu göç ediyorlar. % 5,2 anne, diğer bir

çoğunluk ise %22,0 ile anne- baba ile birlikte karar veriyorlar. En son olarak %18,25 ile tüm aile bireyleriyle birlikte göç etme kararı aldıkları görülmektedir.

Tablo 3- Kaynak Kişilerin Göç Öncesi Yere Dönme Durumları

Göç Ettiğiniz Yere Dönmeyi Düşünüyor Musunuz?	Sayı	%
Evet	42	14,7
Hayır	194	68,1
Bazen	49	17,2
Toplam	285	100,0

Göç sonrası kente yerleşmekten pişmanlık duyan kişilerin oranı %14,7'dir. Bu soruya hayır diyenlerin oranı %68,1'dir.

Tablo 4- Kaynak Kişilerin Mahallelerinde Yaşadıkları Sorunların Dağılımı

Mahallenizde Yaşadığınız Sorunlar Nelerdir?	Sayı	%
Altyapı Hizmetlerinin Yetersizliği(Yol, Su, Kanalizasyon)	84	29,5
Eğitim Kurumlarının Yetersizliği	20	7,0
Sağlık Kurumlarının Yetersizliği	76	26,7
Sosyal-Kültürel Olanaklarının Yetersizliği	76	26,7
Yiyecek İhtiyaçların Karşılacak Semt Pazarlarının Olmaması	29	10,2
Toplam	285	100,0

Sivas merkezindeki görüşmecilerle %29,5 yaşadıkları mahallenin en önemli sorunun altyapı hizmetlerinin yetersizliği olduğunu belirtmiştir. Son 25 yılda hızlı kent nüfusun artması yaşanması Sivas'ta birçok yeni mahalle oluşmuştur. Bu kadar hızlı, plansız ve sağlıksız gelişme o kentin yerel yönetim hizmetlerindeki aksaklıkları da beraberinde çoğaltmıştır. İkinci olarak belirtilen sorunlar %26,7 sağlık kuruluşlarının yetersizliği ve sosyal kültürel olanaklarının yetersizliğidir(sinema/tiyatro). Üçüncü öne çıkan %10,2 ile yiyeceklerin ihtiyaçların karşılanacak semt pazarlarının olmaması. Görüşmeciler pazar yerlerinin özellikle yazın iyi temizlenmediği için oluşan kokunun ve pazar artıklarının önemli sağlık sorunları neden olduğunu dile getirmiştir. Son olarak da %7,0'ı eğitim kurumların yetersiz olduğu belirtilmiştir.

Tablo 5- Kaynak Kişilerin Göç Ettikleri Yerde Kendilerini (Kentli-Köylü) Hissetme Durumu

Göç Ettiğiniz Bu Yerde Kendinizi Nasıl Hissediyorsunuz	Sayı	%
Kentli	136	46,3
Köylü	97	33,0
Köy Kökenli Kentli	61	20,7
Toplam	294	100,0

Kentleşme yalnızca fiziksel bir mekân değişikliği değil, ekonomik, sosyal, kültürel boyutları da olan toplumsal olgudur. Bu bağlamda Sivas kent merkezinde

yaşayan bireylere kendilerini göç ettikleri yerde nasıl hissettikleri sorulmuştur. Kendileri kentli hissedenlerin oranı %46,3, köylü hissedenlerin oranı %33,0, köy kökenli kentli hissedenlerin oranı ise %20,7'tir.

Tablo 6- Kaynak Kişilerin Sivas'ın Şehir Merkezine Yerleşmeden Pişmanlık Dağılımı

Sivas'ın Şehir Merkezine Yerleşmeden Pişman Mısınız?	Sayı	%
Evet	25	8,7
Hayır	262	91,3
Toplam	287	100,0

Sivas'ın çeşitli kırsal alanlardan kente göçen hanelere Sivas'ın şehir merkezine yerleşmeden pişman mısınız sorusuna %91,3'ü hayır, %8,7'si ise pişman olduğunu dile getirmiştir. Sivas'ın şehir merkezine yerleşmeden pişman olduğu tabloda görülmektedir.

Tablo 7- Katılımcıların Kentte Sahip Olduğunuz Vatandaşlık Haklarından Daha İyi Yararlandığınızı Düşünme Durumu

Kentte Sahip Olduğunuz Vatandaşlık Haklarından Daha İyi Yararlandığınızı Düşünüyor Musunuz?	Sayı	%
Evet	156	52,7
Hayır	140	47,3
Toplam	296	100,0

Tabloda kente sahip olduğu vatandaşlık haklarında daha iyi yararlandığını düşünenlerin oranı %52,7 iken vatandaşlık haklarından yararlanmadığını düşünenlerin oranı %47,3 azımsanmayacak derece çok yüksek olduğunu görülmektedir. Kente sahip olduğu vatandaşlık haklarında daha iyi yararlandığını düşünün %52,7 156 kişiye nedeni sorulduğunda aşağıdaki Tablo 33'te görülmektedir.

Tablo 8- Kaynak Kişilere Göç Sonrası Aile İçi İlişkilerinde Değişiklik Durumu

Göç Sonrası Aile İçi İlişkilerinizde Bir Değişiklik Oldu Mu?	Sayı	%
Aile Bireyleriyle Daha Az Birlikte Zaman Geçirme	28	9,8
Aile Bireylerinin Görüntüsünde(Kılık-Kıyafet) Değişiklik Oldu	27	9,4
Aile Bireylerinin İstek Ve İhtiyaçlar Arttı	88	30,8
Çocuklarım Daha Özgür Ve Bağımsız Hareket Etmeye Başladı	58	20,3
Aile Bireylerinin Sosyal-Kültürel Aktiviteleri Arttı	22	7,7
Eğitim Ve Öğretimde Çocuklarımda Daha İyi Bir Ortama Kavuştu	57	19,9
Eşim Ev Ekonomisine Katkı Sağlamaya Başladı	6	2,1
Toplam	286	100,0

Tabloda kırdan kente göç sonrası aile içi ilişkilerde nasıl bir değişikliğe yol açtığını görüşmecilerin yaklaşık olarak üçte birinin %30,8'i aile bireylerinin istek ve ihtiyaçlarının arttığı, %20,3'ü çocuklarım daha özgür ve bağımsız hareket

etmeye başladığını, %19,9'u eğitim ve öğretimde çocuklarının daha iyi bir ortama kavuştuğunu, %9,8' aile bireyleriyle daha az zaman geçirdiğini, %9,4'ü ali bireylerinin görüntüsünde(kılık-kıyafet) değişiklik olduğunu, %7,7'si aile bireylerinin sosyal-kültürel aktivitelerini(sinema-tiyatro) arttığı, %2,1'i de eşinin ev ekonomisine katkı sağlamaya başladığını ifade etmişleridir.

Tablo 9- Kaynak Kişilerin Gazete Veya İnternet Haberleri Okuma Alışkanlığı Durumu

Gazete veya İnternet Haberleri Okuma Alışkanlığınız Nasıldır?	Sayı	%
Her Gün Okurum	57	19,4
Hiç Okumam	137	46,6
Ara Sıra Okurum	100	34,0
Toplam	294	100,0

Modern kentli birey olmanın önemli ölçütlerinde birisi kitle iletişim araçlarını takip etmedir. Görüşmecilerin gazete ve internet haberli okuma alışkanlıklarına ilişkin şu sonuçlar bulunmuştur. Neredeyse katılımcıların yarıya yakını %46,6'sı hiç okumam, %34,0'ı ara sıra okurum, %19,4'ü ise her gün okurum. Bu veriler, kentliliğin, toplumsal bilinç ve duyarlılığın önemli göstergelerinden biri olan okuma alışkanlığının oldukça düşük olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 10- Kaynak Kişilerin Geleceğe Yönelik En Büyük İsteklerini Dağılımı

Geleceğe Yönelik En Büyük İsteğiniz Nedir?	Sayı	%
Daha İyi Bir İş İsterim	26	8,7
İyi Bir Gelir ve Sosyal Güvenceye Sahip Olma	41	13,8
Ev Sahibi Olma	40	13,4
Daha İyi Bir İşte Çalışma	12	4,0
Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Düzeyi Yüksek Olan Bir Mahallede Yaşama	18	6,0
Kendi İş Yerimi Kurabilmek ve Patron Olmak	11	3,7
Çocuklarının Eğitim ve Daha İyi Bir Geleceğe Sahip Olması	139	46,6
Köyüme Geri Dönmek İsterim	11	3,7
Toplam	298	100,0

Son olarak görüşülen haneleri gelecekte en büyük istediklerinin ne olduğu sorulmuştur. Bu soruya yanıt verenlerin %46,6'si çocuklarının eğitim ve daha iyi bir geleceğe sahip olması, %13,8'i iyi bir gelir ve sosyal güvenceye sahip olma, %13,4 ev sahibi olma, %8,7'i daha iyi bir iş isterim, %6,0 sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyi yüksek olan bir mahallede yaşama, %4,0'ı daha iyi bir işte çalışma, %3,7'si ise kendi iş yerimi kurabilmek ve patron olmak ve köyüne geri dönmek istekleri olarak belirtmişlerdir.

Tablo 11- Eğitim Dağılımı Göre Kentlilik (Kentli Kime Denir) Durumu

Eğitim durumu		Sizce Kime Kentli Denir?					Toplam
		Şehirde Doğmuş Olma	Ekonomik Durumu İyi Olma	Eğitilmiş Kişilere	Apartman ve Sitelerde Oturma	Geçimini Şehirde Karşılama	
Okur-Yazar Değil	Sayı	17	18	33	4	30	102
	%	16,7	17,6	32,4	3,9	29,4	100,0
Okur-Yazar	Sayı	18		13	0	4	39
	%	46,2	10,3	33,3	0	10,3	100,0
İlkokul	Sayı	23	14	27	6	25	95
	%	24,2	14,7	28,4	6,3	26,3	100,0
Ortaokul	Sayı	13	13	12	10	12	60
	%	21,7	21,7	20,0	16,7	20,0	100,0
Toplam	Sayı	71	49	85	20	71	296
	%	24,0	16,6	28,7	6,8	24,0	100,0

$X^2=32,425$

$p=0,001$

$p<0,05$ önemli

Eğitim durumuna göre sizce kime kentli denir durumu karşılaştırıldığında farklılıklar önemli bulunmuştur($p<0,05$). Görüldüğü gibi eğitim durumu okur-yazar olanların %46,2'i, ilkokul olanların %24,2'i şehirde doğmuş olmayı tercih etmiş, yine görüldüğü gibi %32,4'ü okur-yazar olmayan, %33,3'ü okur-yazar olanlar eğitilmiş kişilere kentli dendiğini belirtmiştir. Toplamda ise %28,7'si eğitilmiş kişilere kentli dendiğini belirtmiştir.

Tablo 12- Meslek Durumuna Göre Alışveriş Ödemeleri (Nakit, Kredi) Dağılımı

Meslek Durumu	Alışveriş Ödemelerinizi Nasıl Yaparsınız?					Toplam
		Nakit Para	Kredi Kartı	Veresiye	Borç Alarak	
Memur	Sayı	16	15	2	0	33
	%	48,5	45,5	6,1	0	100,0
İşçi	Sayı	50	17	4	2	73
	%	68,5	23,3	5,5	2,7	100,0
Esnaf	Sayı	15	4	2	1	22
	%	68,2	18,2	9,1	4,5	100,0
Serbest meslek	Sayı	7	3	2	0	12
	%	58,3	25,0	16,7	0	100,0
Emekli	Sayı	26	9	0	2	37
	%	70,3	24,3	0	5,4	100,0
İşsiz	Sayı	5	0	5	1	11
	%	45,5	0	45,5	9,1	100,0

Ev Hanımı	Sayı	70	19	7	5	101
	%	69,3	18,8	6,9	5,0	100,0
Başka(Belirtilen)	Sayı	4	0	0	0	4
	%	100,0	0	0	0	100,0
Toplam	Sayı	193	67	22	11	293
	%	65,9	22,9	7,5	3,8	100,0

$X^2=44,888$ $p=0,002$ $p<0,05$ Önemli

Meslek durumu ile alışveriş ödemeleri yapma durumunu karşılaştırdığımızda farklılık önemli bulunmuştur($p<0,05$). Görüldüğü gibi emeklilerin %70,3'ü, ev hanımlarının %69,3'ü, esnaf ve işçilerin yaklaşık olarak %68,3'ü alışveriş ödemelerini nakit para ile yapmaktadır. Yine görüldüğü gibi işsizlerin % 45,5'i ve serbest meslek %16,7'si ise alışveriş ödemelerini veresiye yaptıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 13- Meslek Durumuna Göre Göç Nedeniyle Kente Gelindiğinde Yaşanılan Sorunların Dağılımı

Meslek Durumu	Göç Nedeniyle Kente Geldiğinizde Yaşadığınız En Önemli Sıkıntı Nedir?					Toplam
		İşsizlik	Ev sorunu	Geçim Sıkıntısı	Şehre Alışamama	
Memur	Sayı	4	19	3	3	29
	%	13,8	65,5	10,3	10,3	100,0
İşçi	Sayı	15	19	20	10	64
	%	23,4	29,7	31,3	15,6	100,0
Esnaf	Sayı	2	7	9	1	19
	%	10,5	36,8	47,4	5,3	100,0
Serbest Meslek	Sayı	6	3	3	0	12
	%	50,0	25,0	25,0	0	100,0
Emekli	Sayı	15	5	9	3	32
	%	46,9	15,6	28,1	9,4	100,0
İşsiz	Sayı	3	4	3	1	11
	%	27,3	36,4	27,3	9,1	100,0
Ev Hanımı	Sayı	13	23	30	30	96
	%	13,5	24,0	31,3	31,3	100,0
Başka(Belirtin)	Sayı	2	0	1	1	4
	%	50,0	0	25,0	25,0	100,0
Toplam	Sayı	60	80	78	49	267
	%	22,5	30,0	29,2	18,4	100,0

$X^2=58,931$

$p=0,001$

$p<0,05$ Önemli

Meslek durumu ile göç nedeniyle kente geldiklerinde yaşadığımız en önemli sıkıntı durumu karşılaştığında farklılık önemli bulunmuştur($p<0,05$). Görüldüğü gibi her meslek grubtaki bireylerin büyük bir bölümü ev sorunu, geçim sıkıntısı ve işsizlik olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 14- Cinsiyet Dağılımına Göç Nedenli Kente Geldiğinde Yaşanılan Sorunların Dağılımı

Cinsiyet	Göç Nedenli Kente Geldiğinde Yaşadığınız En Önemli Sıkıntı Nedir?					
		İşsizlik	Ev Sorunu	Geçim Sıkıntısı	Şehre Alışamama	Toplam
Erkek	Sayı	41	37	35	14	127
	%	32,3	29,1	27,6	11,0	100,0
Kadın	Sayı	19	43	43	35	140
	%	13,6	30,7	30,7	25,0	100,0
Toplam	Sayı	60	80	78	49	267
	%	22,5	30,0	29,2	18,4	100,0

$X^2=17,746$ $p=0,001$ $p<0,05$ önemli

Cinsiyet ile göç nedenli kente geldiğimizde yaşadığımız en önemli sıkıntı durumu karşılaştığında farklılık önemli bulunmuştur($p<0,05$). Görüldüğü gibi erkeklerin %32,3'ü, kadınların %13,6'sı işsizlik, erkeklerin %29,1'i, kadınların %30,7'ı ev sorunu, erkeklerin %11,0'ı, kadınların %25,0'ı ise şehre alışamamak olduğunu belirtmişleridir.

Tablo 15- Sivas'a Göç Etme Yılı Dağılımına Göre Göç Öncesi ve Sonrası Karşılaştırma Durumu

Sivas'a Göç Edeli Kaç Yıl Oldu?	Göç Öncesi Durum İle Bugün Karşılaştırıldığında Durumunuz Nedir?				
		Fark Yok	Bugünkü Durum Daha İyi	Önceki Durum Daha İyi	Toplam
1-4 Yıl	Sayı	7	10	5	22
	%	31,8	45,5	22,7	100,0
5-9 Yıl	Sayı	3	27	9	39
	%	7,7	69,2	23,1	100,0
10-14 Yıl	Sayı	2	34	7	43
	%	4,7	79,1	16,3	100,0
15-19 Yıl	Sayı	2	37	3	42
	%	4,8	88,1	7,1	100,0
20+Yıl	Sayı	11	108	13	132
	%	8,3	81,8	9,8	100,0
Toplam	Sayı	25	216	37	278
	%	9,0	77,7	13,3	100,0

$X^2=25,742$ $P=0,001$ $P<0,05$ Önemli

Sivas'a göç yılı ile göç öncesi durum ve sonrası durumu karşılaştırıldığında farklılık önemli bulunmuştur($p<0,05$). Görüldüğü gibi büyük bir bölümü göç yılları arasındaki 10-14 Yıl %79,1'i, 15-19 Yıl %88,1'i, 20+Yıl %81,8'i bugün ki durum daha iyi olduğunu belirtmiştir.

Tablo 16- Eğitim Durumuna Göre (Kaynak Kişilerin Kimi) Kentli Görme Dağılımları

Eğitim durumu		Sizce Kime Kentli Denir?					Toplam
		Şehirde Doğmuş Olma	Ekonomik Durumu İyi Olma	Eğitilmiş Kişilere	Apartman ve Siteelerde Oturma	Geçimini Şehirde Karşılama	
Okur-Yazar Değil	Sayı	17	18	33	4	30	102
	%	16,7	17,6	32,4	3,9	29,4	100,0
Okur-Yazar	Sayı	18	4	13	0	4	39
	%	46,2	10,3	33,3	0	10,3	100,0
İlkokul	Sayı	23	14	27	6	25	95
	%	24,2	14,7	28,4	6,3	26,3	100,0
Ortaokul	Sayı	13	13	12	10	12	60
	%	21,7	21,7	20,0	16,7	20,0	100,0
Toplam	Sayı	71	49	85	20	71	296
	%	24,0	16,6	28,7	6,8	24,0	100,0

$X^2=32,425$

$p=0,001$

$p<0,05$ önemli

Eğitim durumu ile kime kentli denir durumu karşılaştırıldığında farklılık önemli bulunmuştur($p<0,05$). Görüldüğü gibi okur-yazarların %46,2'si şehirde doğmuş olana, %33,3'ü eğitilmiş kişilere, okur-yazar olmayanların %32,4'ü eğitilmiş kişilere, %29,4'ü geçimini şehirde karşılayan olarak belirtmiştir.

9. SONUÇ

Sivas İli Şeyh Şamil, Fatih ve Altıntabak Mahallerinde Kırdan Kente Göç ve Yarattığı Sorunların Sosyal Antropolojik Açından Değerlendirilmesi konulu bu çalışma, bilimsel yönteme bağlı kalınarak kuramsal ve uygulamalı olmak üzere iki aşamalı olarak gerçekleştirildi. Araştırma sürecinde tek bir değişken üzerinden değil, birkaç değişken üzerinden hareket edilerek (eğitim, medeni durum, yaşam süresi vb.) elde edilecek sonuçların bilimsel süreçlere ve yönteme uygun olabilmesine yoğun çaba gösterilmiştir.

Sivas İl'inde sözüne ettiğimiz merkez mahallelerinin alan olarak neden seçildiği daha önce belirtilmiştir. Sivas'ın çalışma konusu, seçilmesi rastlantısal

olarak değil, sosyal kültürel antropolojik nedenlerden kaynaklanmaktadır. 1950'li yıllar arasında başlayan kırdan kente göç hareketi, daha sonraki süreçte ivme kazanarak kentleri etkilemeye başlamıştır. Bu süreçten etkilenen kentlerin arasında Sivas ili de yer almaktadır.

Araştırmanın sosyo-demografik özelliklerini ve değişkenler arası ilişkileri kısaca gözden geçirmek gerekirse: uygulamaya 298 kişi katılmıştır. Araştırmaya katılanların Sivas'ın merkez mahallelerinden olan Şeyh Şamil, Fatih ve Altıntabak mahallelerin toplam nüfusu 36.327 kişi ve 11.169 hane ikamet etmektedir.

Çalışmaya aldığımız bireylerin %50'si kadın %50'si erkektir. %28,5'i 28-37 yaş grubundadır, %42,9'u köy doğumludur, %83,9'u evli, yine göç eden bireylerin %32,6'sı ilköğretim mezunu, erkeklerin %24,5'inin mesleği işçi, bayanların %34,2'si ev hanımıdır. Yine bu bireylerin %38,7'si 2000 TL'sinde daha a gelir düzeyine sahiptir. Ailenin gelir getirenlerin %63,1'i babadır. Görüşülen kişilerin %64,2'si iş bulmak için İŞKUR'a başvurmaktadır. %35,0'i eğitim masrafları ödemede zorluk çekmiştir. Göç eden bireylerin %61,9'u apartman dairesinde oturmaktadır.

Görüşülen bireylerin %27,4'ü geçim sıkıntısı nedeniyle köyden kente göç etmiştir. Göç etmeye karar veren durumuna bakıldığında bireylerin %54,4'ü göçe karar veren kişinin baba olduğunu belirtmişlerdir. Kırdan kente göçte birçok sorun yaşanmasına rağmen bireylerin %68,1'i göç ettiği yere dönmeyi düşünmemektedir. Bireylerin %30,3'ü kente ev bulunma sorunu yaşadığını belirtmiştir. Bireylerin %77,7'si göçten sonra ki durumların göç öncesine göre durumlarının daha iyi olduğunu belirtmişlerdir. Kente göç eden bireylerin %46,3'ü kendini kentli hissetmektedir. Bireylerin %91,3'ü şehir merkezine yerleşmede pişman olmadıklarını ifade etmişlerdir.

Bireylerin %41,8'i göç ettikleri kente beklentilerin karşılandığını ifade etmişlerdir. Kente göç eden bireylerin %54,0'i çekirdek aile yapısına sahip olduğunu belirtmiştir. Bireylerin %46,6'sı gazete veya internet haberleri okuma alışkanlığı sahip olmadığını belirtmiştir. Göç eden bireylerin geleceğe yönelik en büyük istekleri %46,6 ile çocuklarının daha iyi bir eğitime ve daha iyi bir geleceğe sahip olması gerektiğini belirtmiştir.

Eğitim durumuna göre kime kentli denir sorusu incelendiğinde eğitim grupları arası farklılık önemli bulunmuştur okuryazar olmayanların %29,4'ü geçimini şehirde karşılayanlar, okuryazar olanların %46,2'si şehirde doğmuş olanların, ilköğretim mezunu olanların %28,4'ü eğitimli kişilerin, ortaokul mezunu olanların %21,7'si şehirde doğmuş olanların ve ekonomik durumu iyi olanların kentli olduğunu belirtmiştir. Sonuç olarak bireyler eğitimli kişilere, kentli olduğunu ifade etmiştir.

Meslek durumuna göre kente karşılaşılan en önemli sıkıntı incelendiğinde farklılık önemli bulunmuştur. Memurların %65,5'i ev sorunu işçilerin %31,3'ü

geçim sıkıntısı, esnafın %36,8'i ev sorunu, serbest meslek sahibi olanların %50,0'i işsizlik, emekli olanların %46,9'u, işsiz olan bireylerin %36,4'ü ev sorunu, ev hanımlarının %31,3'ü geçim sıkıntısı ile karşıladıklarını ifade etmişlerdir. Sonuç olarak en çok karşılaşılan sorun ev ve geçim sıkıntısıdır.

Cinsiyete göre göç sonrası kente yaşanan sıkıntılar yönünden karşılaştırıldığında cinsiyetleri yönünden farklılıklar bulunmuştur. Erkeklerin %37,3'ü kentte ki sıkıntılarının işsizlik, kadınların ise en büyük sıkıntı ise %30,7'i geçim sıkıntısı ve ev sorunu olduğunu ifade etmiştir. Sonuç olarak erkeklerde işsizlik, kadınlarda ise ev sorunu ve geçim sıkıntısı olduğunu belirtmiştir.

Erkek ve kadınların boş zamanlarını değerlendirme durumları incelendiğinde farklılık önemli bulunmuştur. Kadınlar %30,2 oranla akraba ziyaretine gittiklerini belirtirken erkeklerin ise %12,2'si akraba ziyaretlerine gittiklerini belirtmiştir. Ayrıca erkek ve kadınlar büyük bir çoğunlukla aileleri ile birlikte zaman geçirdiklerini belirtmişlerdir.

Geleneksel ilişki biçimlerin yaygınlığı noktasında akraba ve komşuluk ilişkileri dağılımı incelendiğinde katılımcıların akraba ve komşuluk ilişkileri aynı olduğu gözlenmiş ve araştırmaya katılanların %52,4'den fazlası akraba/komşuluk ilişkileri içerisinde olduğunu belirtmiştir. Bu geleneksel ilişki biçimleri tek başına ne kentlileşmeği engelleyen bir sebep ne de kentlileşmeyi sağlayan etkidir. Çoğu bireylerin, bu ilişki biçimlerinin etkisiyle kente göçmekte. Bunlar sayesinde konut bulmakta, iş bulmakta ve kente yaşadığı sorunları bir şekilde üstesinden gelebilmektedir. Bu ilişkiler örüntülerinin olumsuz yani, gelen göçmenlerin kırsal kültürü kentsel ortamda yaşamalarını ve sürdürmelerini sağlamasıdır. Bu dayanışmacı cemaat varı ilişkiler, kırsal kesimde, kente göçenlerin kent kültürüyle tanışmaları; kentle yüzleşmeleri ve kentli yaşam koşullarına ayak uydurmada olumsuz etkiler yarattığı görülmektedir. Ancak bu ilişki örüntüleri sayesinde kent merkezine göçenler "kültür şoku" daha az yaşamakta, yabancılaşma duygusu çok fazla yaşamadan bu ilişkiler üzerinden kente ait olma duygusunun geliştirdikleri ve kente uyum sağlamaya çalıştıkları gözlenmiştir. Dolayısıyla akrabalık ve komşuluk ilişkileri kentlileşmeyi engelleyen faktörler olarak görmek yerine, kentlileşmeyi geciktiren ama bireyi kültür şoku ve yabancılaşmadan koruyan ilişkiler olarak görmek daha doğru bir yaklaşım olur.

Kente aidiyet ve kenti benimseme durumlarını ölçmeyi amaçlayan 'göç ettiğiniz bu yerde kentinizi kentli(şehirli) ve ya kente ait hissedip hissetmedikleri' sorusu sorulduğunda toplamda %46,3 katılıcı grubu hissediyorum anlamında "evet" yanıtı vermiştir. Ancak kendilerini kentli görenlerin bir bölümü de maddi ve sağlık sorunlarının iyi olması durumunda geri dönmeyi isteyenler arasında yer almaktadır. Kentle bütünleşmiş, kente aidiyet edinmiş, rahat yaşam koşullarına sahip kişilerin geri dönme eğilimlerine girmeyenleri düşündüğümüzde, kentte

yaşayanların kent yaşamına alıştıklarını, beklentilerini karşılayamadıkları görülmektedir. Yaşanılan şehirde ekonomik ve sosyo-kültürel yaşamda bir düzenliliğin var olmadığı sorunun %57,6'sı 'hayır' yanıtını vermiştir. Bu yanıt geri dönme isteğini destekleyen diğer bir faktördür. İnsanların yaşadıkları ilişkilerde ve kent yaşamından bekledikleri memnuniyeti elde edemedikleri anlaşılmaktadır.

Geleceğe yönelik (umut üretme açısından) 'kaynak kişilerin geleceğe yönelik en büyük isteklerin dağılımına' baktığımızda büyük bir oranda çocuklarının eğitim ve daha iyi bir geleceğe sahip olması %46,6, ev sahibi ve iyi bir sosyal güvenceye sahip olmayı toplamı ise %27,2 olduğu görülmektedir.

Kentte yaşam süresi ile göç öncesi ve göç sonrası durum karşılaştırıldığında (Tablo 15) farklılık önemli bulunmuştur. Kente yaşam süresi 20+ yıl üzeri %81,8'i kentle bütünleşmesi açısından önemli bulunmuştur. Kırdan kente göç sonrası 20+ yıl üstü göç edenlerin arasında kente uyum süreci olarak farkın olup olmadığı bakıldığında, kentle bütünleşmenin önemli olduğu gözlenmiştir.

Literatürde "uyum" kavramının biçimsel açıdan farklı şekillerde tanımlanmış olmasına karşın, içerikleri açısından birbirlerine yakın tanımlamalar olduğu görülmektedir. Tüm bu tanımlamalarda değişen veya değişik fiziki ve sosyal-kültürel ortam karşısında insanın değişen bu ortama kendisini uydurmasının ya da ortamı değiştirmeye çalışarak uymasının temel aldığını görüyoruz.

Önceki duruma göre farklılıklar gösteren fiziki ve sosyal-kültürel ortama yeniden yerleşen bireyler; asıl ortamlarında da kuramsal olarak var olan sosyal-kültürel değişme sürecinden uzaklaşmışlardır. Bu nedenle sosyal antropologların "kültürleşme" (acculturation) olarak adlandırdıkları süreç, örneklerimiz kırdan kente göç sonrası yeniden yerleştikleri ortamlarda yeniden başlamıştır. Herskovits'e göre uyum süreci olarak adlandırılan bu süreç, kültürleşme (acculturation) ile açıklanmaktadır.

Erdentuğ'a(1977:58) göre de, farklı kültürlerden olan grupların devamlı, doğrudan ve uzun süreli temasın sonucu kültür aktarmaları ve yeniden biçimlenme faaliyetleri kültürleşme olarak tanımlanmaktadır.

Bu kuramsal bilgiler ve araştırma örneklerimizde elde edilen veriler ışığında; kırdan kente göç sırasında çeşitli mahallelere yeniden yerleşen bireylerin kültürleşme süreci ile yeniden ortama uyum sağlamaya çalıştıklarını söyleyebiliriz.

Eğitim düzeyi yükseldikçe bireyin kenti tanınması, kente uyum göstermesi ve kentin olanaklarından yararlanması da buna paralel olarak artmaktadır. Kentler, nitelikli ve eğitilmiş bireylerin yoğunlaştığı yaşam alanlarıdır. Bu açıdan bakıldığında kırdan kente gelenlerin eğitim olanaklarından daha fazla yararlandırılması ve eğitim düzeylerinin yükselmesi durumunda daha hızlı kentlileşeceklerine, kuşku yoktur. Bireylerin yaşam koşulları değiştikçe, geleneksel (biz merkezli) ilişki örüntüleri, yerlerini bireyin merkeze alındığı ilişki örüntülerine

birakacaktır. Kentsel ilişkilerin hâkim olduğu ortamlarda mesleki uzmanlaşma ve farklılaşmanın arttığı bilinmektedir. Kentlileşen insanların sosyal bütünleşme düzeyleri de artar. Çünkü sosyal bütünleşme birey ve grupların ortak değerler etrafında anlamlı bir biçimde bir araya gelmesi, toplumsal gereksinimlerinin karşılanmasıdır. Toplumu oluşturan farklı nitelikteki birey ve grupların (etnik, kültürel, siyasal, sınıfsal) örgütlü bir toplum yaşamını gerçekleştirebilecek biçimde bir arada yaşamalarıdır.

KAYNAKÇA

- Alada Bayramoğlu Adalet, *Osmanlı Şehrinde Mahalle*, Sümer Kitabevi Yayınları, İstanbul: 2008.
- Aydın Ercan, *Hızlı Kentleşmenin Eğitim Politikaları Üzerine Etkileri, Toplum ve Göç(II. Ulusal Sosyoloji Kongre Bildirgesi)*, Sosyoloji Dergisi Yayınları, Ankara: 1997.
- Bağlı Mazhar & Binici Abdulkadir, *Kentleşme Tarihi ve Diyarbakır Kentsel Gelişimi*, Bilim Adamı Yayınları, Ankara: 2005.
- Bal Hüseyin, *Kentsel Yapı ve Kentlileşme Süreci (Isparta-Van Karşılaştırılması)*, Fakülte Kitapevi, Isparta: 2003.
- Batmaz Yücel & Mutlu Ahmet, *Türkiye’de Kent Hakkı*, Orion Kitabevi, Ankara: 2013.
- Benelvo Leonardo, *Avrupa Tarihinde Kentler*, Çev.: Nuran Nevin, Alfa Yayınları, Bilim Adamı Yayınları, Ankara: 1995.
- Bergen Lütfi, *Kenti Durduran Şehir*, MGV Yayınları, Ankara: 2016.
- Boran Ali, *Türk Sanatında Kale Mimarisi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, VI. Dizi, Sayı 61, Ankara: 2001.
- Duben Alan, *Kent, Aile, Tarih*, Çev.: Leyla Şimşek, İletişim Yayınları, İstanbul: 2012.
- Emiroğlu Kudret & Aydın Suavi, *Antropoloji Sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara: 2003.
- Ekran Rüstem, *Kentleşme ve Sosyal Değişme*, Bilim Adamı Yayınları, Ankara: 2004.
- Ertenguğ Nermin, *Sosyal Adalet ve Gelenekler*, Kültür Bakanlığı Yayınları No: 254, Halk Kitaplığı:4, Ankara: 1977.
- Geray Cevat, *“Türkiye’de Köysel Yerleşme Düzeni”*, Köy Sosyolojisi Okuma Kitabı, (Der: Oğuz Arı), Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul: 1985.
- Güvenç Bozkurt, *İnsan ve Kültür*, Remzi Kitabevi, İstanbul: 1999.
- Haviland Willaime A. vd., *Kültürel Antropoloji*, Kaktüs Yayınları, İstanbul: 2008.
- Huot Jean-Louis & Thalmann Jean-Paul ve Valbelle Dominique, *Kentlerin Doğuşu*, Çev.: Ali Bektaş Girgin, İmge Kitabevi, Ankara: 2000.

Karpat Kemal H, *Türkiye'de Toplumsal Dönüşüm: Kırsal Göç, Gecekondu ve Kentleşme*, İmge Kitabevi, İstanbul: 2003.

Kartal S. Kemal, *Kentleşme ve İnsan*, TODAİE Yayınları, Ankara: 1978.

Keleş Ruşen, *Kentleşme ve Konut Politikası*, A.Ü.S.B.F. Yayınları, Ankara: 1984.

Keleş Ruşen, *100 Soruda Türkiye'de Kentleşme, Konut ve Gecekondu*, Cem Yayınevi, İstanbul: 2015.

Khazanov Anatoly M., *Göçebe ve Dış Dünya (Geçmiş, Gelecek ve Şimdiki Hali Üzerine Mukayese)*, Çev.: Ömer Suveren, Doğu Kütüphanesi, İstanbul: 2015.

Kocacık Faruk, *Toplum Bilim Ders Notları*, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, Sivas: 2003.

Kocalar Aziz Cumhur, "Küreselleşmenin Mekâna Etkileri: Kentsel Dönüşüm", *Uluslararası Katılımlı VIII. Ulusal Sosyoloji Kongresi Yeni Toplumsal Yapılanmalar: Geçişler, Kesişmeler, Sapmalar Bildiri Kitabı I*, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla: 02-05 Ekim 2013.

Kongar Emre, *Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği*, Remzi Kitabevi, İstanbul: 2008.

Kurt Hacı, *Türkiye'de Kent-Köy Çelişkisi*, Siyası Kitabevi, Ankara: 2003.

Lapidus, Ira, *İslam Toplamları Tarihi-I*, çev. Y. Aktay, İletişim Yayınları, İstanbul: 2002.

Özbay Ferhunde, *Dünden Bugüne Aile, Kent ve Nüfus*, İletişim Yayınları, İstanbul: 2015.

Özer İnan, *Kentleşme Kentlileşme ve Kentsel Değişme*, Ekin Kitabevi, Bursa:2004.

Saran Nephân, *Antropoloji*, İnkılap Yayınları Kitabevi, İstanbul: 1992.

Ünsal Behçet, *Mimari Tarihi*, İ.D.M.M.A Yayınları, Cilt 1, Sayı 53, 4.Baskı, İstanbul:1973.

